

Ny dansk Literatur.

Th. Sørensen: De økonomiske Forholds og Beskæftigelsens Indflydelse paa Dødeligheden. Anden Afdeling. Provinsbyerne. (Kbhvn. 1885. Reitzel. 151 Sider.)

Forfatteren har med nærværende Arbejde føjet et meget vægtigt Led til den Kjede af Undersøgelser, hvormed han har beriget den statistiske Literatur. Titelen er lidt vildledende, forsaavidt Bogen indeholder mere, end den lover, nemlig ikke blot en Undersøgelse over Dødeligheden og Dødsarsagerne i forskellige Erhverv i Provinsbyerne, men ogsaa meget oplysende Sammenstillinger med de ved Forfatterens Undersøgelse over Dødeligheden i København indhøstede Erfaringer, hvorved adskillige Resultater komme til at staa klart, som i den enkelte Undersøgelse paa Grund af Materialets Begrænsning ikke ere fuldstændige. Det vundne Udbytte har saa meget desto større Betydning, som man netop i den nuværende Arbejderlovgivningens Tidsalder har Brug for et videnskabelig begrundet Kjendskab til Dødeligheden i de enkelte Samfundsgrupper.

H. W.

J. T. Bayer, dansk Provinsindustri. Statistisk fremstillet. København. 1885.

Hr. Kammerassessor Bayer har paa én Gang noget af Ungdommens uforsagte Dristighed og en ældre Alders for-

Ny dansk Literatur.

Th. Sørensen: De økonomiske Forholds og Beskæftigelsens Indflydelse paa Dødeligheden. Anden Afdeling. Provinsbyerne. (Kbhvn. 1885. Reitzel. 151 Sider.)

Forfatteren har med nærværende Arbejde føjet et meget vægtigt Led til den Kjede af Undersøgelser, hvormed han har beriget den statistiske Literatur. Titelen er lidt vildledende, forsaavidt Bogen indeholder mere, end den lover, nemlig ikke blot en Undersøgelse over Dødeligheden og Dødsarsagerne i forskellige Erhverv i Provinsbyerne, men ogsaa meget oplysende Sammenstillinger med de ved Forfatterens Undersøgelse over Dødeligheden i København indhøstede Erfaringer, hvorved adskillige Resultater komme til at staa klart, som i den enkelte Undersøgelse paa Grund af Materialets Begrænsning ikke ere fuldstændige. Det vundne Udbytte har saa meget desto større Betydning, som man netop i den nuværende Arbejderlovgivningens Tidsalder har Brug for et videnskabelig begrundet Kjendskab til Dødeligheden i de enkelte Samfundsgrupper.

H. W.

J. T. Bayer, dansk Provinsindustri. Statistisk fremstillet. København. 1885.

Hr. Kammerassessor Bayer har paa én Gang noget af Ungdommens uforsagte Dristighed og en ældre Alders for-

sigtige Omhu. Der hører i Virkeligheden en Ynglings hele Frejdighed til ene Mand at kaste sig over en Opgave, som et Lands statistiske Bureau ikke har turdet binde an med, og der hører den omhyggelige Samlers Taalmod og Arbejdsomhed for at løse den saa godt, som det her er sket. Hr. Bayer er saa flittig og utrættelig som en Bi, der samler til Kube, og Værket bærer Vidnesbyrd derom paa hver eneste Side.

Hr. Bayer har i det ovenstaaende Skrift gennem private Henvendelser indsamlet Oplysninger om Fabriker og fabrikmæssigt drevne Haandværk i hele Landet udenfor Hovedstaden og dens Omegn. Naar man blot har det ringeste Kjendskab til, hvor stort et Apparat en saadan Indsamling kræver, hvor stor en Kunst det er at spørge uden at misforstaas, og hvor vanskeligt det endogsaa er for statistiske Bureauer med disses autoritative Præg at faa fyldige og paalidelige Besvarelser, maa man beundre den Energi og den sejge Udholdenhed, hvormed Hr. Bayer som ene Privatmand har indsamlet dette betydningsfulde Materiale.

Forf. fremstiller Provinsindustrien i en Række specificerede Fortegnelser over de enkelte Virksomheder med Angivelse af Ejers og Bedriftens Navn, Maskinkraften, Arbejdskraften, Produktionsmængden og dens Værdi og den samlede aarlig udbetalte Arbejdsløn; endelig findes der i en Anmærkningsrubrik en Del spredte Oplysninger om Raamateriale, Arbejdstid o. s. v. Det samlede Materiales Hovedmangel er Mangel paa Ensartethed; Oplysningerne ere fra forskellige Aar, nogle af de opførte Bedrifter ere slet ikke satte i Virksomhed, andre have ingen Arbejdere o. s. fr.

Den stærke Specificering gjør Bogen til en interessant industriel Kalender og giver den for saa vidt en anden Interesse end den statistiske, men paa den anden Side skader den derved foraarsagede Mangel paa Sammentrængthed og Overskuelighed Værkets rent statistiske Værd og gjør den unødvendig vidtløftig og vanskelig at haandtere. Den store Detailrigdom er naturligvis af megen Interesse

og vil tjene som et i høj Grad brugbart Raastof til en Række fremtidige industristatistiske Undersøgelser og er i Særdeleshed, som Forf. rigtig bemærker, tjenlig til en Vurdering af de Momenter, der særlig spille en Rolle ved Bedømmelsen af en større eller mindre Beskyttelses Betydning for en enkelt Industri. Saadanne Undersøgelser staa imidlertid fuldstændig tilbage. Bayers Statistik mangler næsten ganske saadanne Oversigtstabeller, der samle de store Hovedresultater, efter at Materialet først er delt efter forskellige rationelle Synspunkter; der mangler m. a. O., paa enkelte Punkter nær, al statistisk Bearbejdelse. Der gives, som alt bemærket, væsenlig kun Raamateriale til en saadan. Forf. savner i en mærkelig Grad Syn for, hvad der kan være af almindelig statistisk Interesse, og hvad ikke; det er ofte, de besynderligste Detailler, Bogens Anmærkninger indeholde, som f. Ex. naar der meddeles, at en Ovn er anlagt af Murmester Marcussen, at et Teglværk »tidligere var beliggende 1000 Alen fra sin nuværende Plads«, at en afdød Gentleman drev en Fabrik »højst fortjenstfuldt«, og at en Møllens Varemærke er »en Løve, der holder et Anker«. Undertiden grænse disse Detailler ligefrem til det indiskrete — rene Lækkerbidskener for en graadig Konkurrent — undertiden ere de underlig reklameagtige, som naar pludselig et nyt Produkt anbefales og Prisen anføres. Et enkelt Sted agiteres der naivt for Beskyttelse for en enkelt Virksomhed; der meddeles om en Ovnfabrik, at Tyskerne kunne fabrikere 25 % billigere, hvilket motiveres nærmere; desto værre faar man ingen Oplysning om, hvorfor Ejeren gider drive en saa lidet indbringende Fabrikation, end sige paabegynde den. Han har anlagt Fabriken i 1884.

De særdeles interessante og fyldige Oplysninger om Arbejdslønnen har Hr. Bayer vel bearbejdet, men ikke fuldt tilfredsstillende. Ogsaa her burde han hellere have givet Raamaterialet. Han beregner et Gjennemsnit,

som han faar ud ved at sætte resp. 2 Kvinder og 4 Børn = 1 Mand. Disse vilkaarligt satte Reduktionsforhold forekomme mig lidet tiltalende, da de tilsløre i Stedet for at belyse. Det kan til Nød gaa an med Faar og Grise, men er mindre passende for Kvinder og Børn. Af hvor stor Interesse kunde det netop ikke være, hvis Hr. Bayer havde skaffet os Oplysning om det virkelige Forhold; i Stedet for faa vi et Forhold paaøctroyeret, som maaske er fuldstændig grebet ud af Luften. Det er selvfølgelig umuligt at turde paastaa noget bestemt om, hvorvidt de kjøbenhavnske Forhold lade sig direkte overføre paa Provinsernes i dette Stykke. Der kan maaske just være stor Difference, som det da netop kunde være af Interesse at faa frem; men ere Forholdene analoge, da er den valgte Relation højst uheldig. I de beslægtede Virksomheder i Hovedstaden, jeg har undersøgt, udgjør den gjennemsnitlige Kvindeløn kun i $\frac{1}{4}$ af Tilfældene 50 %, i de $\frac{3}{4}$ over 50 %, hyppigst 55—75 %. Dette er jo langt fra betydningsløst, thi er 50 % for lavt for Kvindelønnen, vil dette jo atter sige, at den beregnede Gjennemsnitsløn for Mænd er for høj, og dette er af saa meget mere Interesse, som Forf. gjør et Forsøg paa at svække Indtrykket af dette sit Gjennemsnit, ca. 620 Kr. i modsat Retning. I Stedet for at blive staaende ved sin Viden og saa iøvrigt blot gjøre opmærksom paa denne Videns Ufuldkommenhed, forhøjer Hr. Bayer for egen Regning Arbejdernes Løn med et Par Hundrede Kroner for »i Sandhedens Interesse at gennemtrænge alle kunstige og usande Overdrivelser«. Disse Forhøjelser burde imidlertid Hr. Bayer have sparet sig, da han ikke har andet at anføre til Støtte herfor end en »fast Overbevisning« og en »paa Rejser indhøstet Erfaring«. Fablen om Arbejdernes fordelagtigt besatte Fritid narrer ingen; enhver ved, at den kan vurderes paa en Maade, der let rummer »kunstige Overdrivelser«.

Beregningen af Produktionsværdierne er heller ikke

helt igjennem tillidvækkende. Hr. B. har set Vanskeligheden ved at faa Folk til at forstaa Begrebet, men har da valgt den mærkelige Udvej blot at spørge og ikke forklare Spørgsmaalet.

Hr. Bayers Bearbejdelse vildleder ofte mer, end den vejleder; det er ikke denne, men den omhyggelige Indsamling af Materialet, der gjør Hr. Bayer Ære og giver Bogen dens Betydning.

J. Sch.